

یادداشت

انتخاب رؤسای دانشگاه ها

محمد فاضلی
استاد دانشگاه

دولت جدید شروع به کار کرده و انتخاب رؤسای دانشگاه ها موضوع داغی در جامعه علمی شده است. اساتید، دانشجویان و مقامات سیاسی بیشترین نگرانی را درباره این موضوع دارند. تجربه قریب ۴۰ سال حضور در دانشگاه به عنوان مدرس، چند نکته را به یاد داده است: عمده رؤسای دانشگاه ها - جز در موارد معدود - بدون اعمال نظر مؤثر اعضای هیأت علمی دانشگاه انتخاب می شوند و بیشتر انتخاب هایی سیاسی هستند. کم و کیف این انتخاب های سیاسی در دولت های مختلف، متفاوت است. من هنوز نشنیده ام رئیس دانشگاهی انتخاب شده باشد و قبل از انتخاب، برنامه های خود برای اداره دانشگاه را در جایی، مثلاً در گردهمایی اساتید دانشگاه، هیأت امنا یا کمیته ای منتخب از اساتید، ارائه کرده باشد. شاید هم اتفاق افتاده، من نمی دانم، ولی حتماً رویه رایجی نیست. رئیس دانشگاه بیش از آنکه خود را پاسخگوی وضعیت دانشگاه در مقابل اعضای هیأت علمی و دانشجویان بداند، پاسخگوی شورای عالی انقلاب فرهنگی، وزارت علوم و مقامات سیاسی بیرون از دانشگاه است. معیارهای رئیس دانشگاه شدن هم ابداً مشخص نیست. بنابراین مثلاً در یک مورد واقعی در دانشگاه الف، از آقای ب که رئیس دانشگاه و وزیر علوم شایسته ای بوده تا آقای ج که حتماً آدم ناشایستی برای ریاست دانشگاه بوده، رئیس دانشگاه شده اند. هیچ رئیس دانشگاهی در ایران ثبات دوران مدیریت را تجربه نمی کند. او برنامه ای ندهد، در جایی رأی اعتماد علمی - مدنی (نه سیاسی) نگرفته و همان گونه که سیاسی آمده، تحت تأثیر جریان ها و ورخداهای سیاسی هم تغییر می کند. حداکثر عمر رئیس دانشگاه ۸ سال به اندازه دو دولت است. این هم به شرطی است که وسط دوره اش رخدادی سیاسی یا حتی دانشجویی نظیر یک جشن دانشجویی که به مذاق کسانی خوش نیامده ریاستش را پایان ندهد. رئیس دانشگاه با برنامه ای که از آن دفاع کرده و در برابر اعضای هیأت علمی متعهد شده، رئیس نشده است. بنابراین اغلب پاسخگویی در برابر اعضای هیأت علمی برای دنبال کردن آن برنامه در اولویت نیست؛ حفظ سمت در برابر نیروهای سیاسی بیرونی ارجح است. این به معنای فقدان رؤسای دانشگاه شریف و پای بند به اصول علمی و حرفه ای نیست، بلکه رویه غالب این است. قواعد انتخاب استاد، اخراج استاد، تغییر دروس، تأسیس رشته و... همه با جزئیات میهم توسط شورای عالی انقلاب فرهنگی و وزارت علوم تعیین می شود. رؤسای دانشگاه ها و مراتب پایین تر نظیر رؤسای دانشکده ها و گروه ها کاملاً دست بسته نیستند و راه هر خلاقیتی بسته نیست، اما دانشگاه در بوروکراسی از بالا و عمده تا شورای عالی انقلاب فرهنگی، بیشتر به اداره ای همزده شده در بوروکراسی در شهرستانی دورافتاده بیشتر شباهت دارد تا جایی که در آن باید فضاهای بازی برای خلاقیت و ایده های نو وجود داشته باشد. ممکن است چند دانشگاه بزرگ نظیر صنعتی شریف، دانشگاه تهران، دانشگاه تربیت مدرس یا صنعتی امیرکبیر در حوزه اختیارات و آزادی های رؤسای دانشگاه با بقیه دانشگاه ها تفاوت هایی داشته باشند (بالاخص در دانشگاه صنعتی شریف)، اما رویه غالب، ارائه مجموعه ای از قواعد پراز تنگنا، با تمرکز بالا بر دانشگاه ها است. ایران کشور وسیعی با فرهنگ ها، ساختارهای اقتصادی و اجتماعی و مسائل متفاوت در هر جغرافیا و منطقه است. رئیس دانشگاه در شرایط حاضر آن کسی نیست که خلاقیت و توان فکری و مدیریتی خود را برای شناخت و تعریف مسائل محلی و متناسب سازی ظرفیت های دانشگاه برای کمک به حل مسائل محلی به کار بگیرد؛ بلکه همان کسی است که به او امر از مرکز رسیده، مطابق آئین نامه ها و تحت نهاد های بیرونی عمل می کند. این وضعیت، ایده خشی دانشگاه را به شدت کاهش می دهد. دولت چهاردهم اگر می خواهد وفاق را در دانشگاه تعریف کند، یک راهش این است: اصلاح رویه انتخاب رؤسای دانشگاه ها به نحوی که دانشگاه را از اقتدارهای بیرونی (سیاسی، غیرعلمی) رها سازد و در برابر الزامات نهاد های علمی و مسئولیت اجتماعی در برابر محیط بیرونی پاسخگو سازد. این چنین دانشگاهی می تواند در جریان توسعه و ساختن کشور مؤثر باشد. آنچه نوشته ام به معنای نبودن رئیس دانشگاه شایسته در کشور نیست، منظور رویه غالب و اثرات آن است.

قم ابر استاندار می خواهد

قم استانداری از جنس وفاق و درد آشنا می خواهد

مردان امتحان پس داده در مسند قرار بگیرند

دارد و پس از آن نیز به دلیل اینکه پس از مدت کوتاهی فعالیت به عنوان مدیران برتر کشور معرفی می شوند برای ادامه خدمت به استان های دیگر منتقل می شوند. وی با بیان اینکه یکی از مشکل های مهم استان قم، تحقق نیافتن اعتبارات مورد نیاز پروژه های عمرانی و اقتصادی است، ادامه داد: رشد عمرانی و اقتصادی شهر قم اگرچه در سال های گذشته رشد مناسبی داشته است ولی قانع کننده نیست. وی مهاجرتی را که مورد اشاره قرار داد و گفت: مهاجرت زیاد به قم موجب شده تا شهرنشینی و به تبع آن گسترش محدوده شهری که بخشی از آن به صورت غیرقانونی در خارج از نقشه تعریف شده شهر در مناطق محروم صورت می گیرد، زمینه شکل گیری بافت های فرسوده جدید در قم باشد. وی وجود ده ها هزار دانشجوی سراسر کشور در قم را از جمله ظرفیت های مهم قم برشمرد و گفت: از این ظرفیت مهم تاکنون به درستی استفاده نشده و برنامه ریزی مناسب برای این موضوع صورت نگرفته است.

ابرا استاندار

اسماعیلی مقدم، نماینده سابق قم در گفت و گو با آرمان ملی گفته بود که «استاندار قم به نظر ما باید بومی و درد آشنا و اهل تعامل با نهاد های مهم و تاثیرگذار باشد. ابر استاندار می خواهد، استانداری می خواهد که قوی و در حد معاون رئیس جمهور باشد. آشنایی با بخش های مختلف وزارت کشور، شناخت کافی از وظایف دستگاه های مختلف و راهکارهای برون رفت از مشکلات در صورت بروز اختلاف بین دستگاه ها و توان هماهنگی بین دستگاه ها در راستای تحقق برنامه های دولت ادا داشته باشد. داشتن سابقه قوی اجرایی و کارنامه موفق، شناخت گروه های سیاسی و تفرقات آنها و نحوه تعامل با آنها در کنار توجه به اقتضات استان، توان هماهنگی با نهاد های حوزوی و فراملی قم، توان استفاده از ظرفیت فراملی قم برای توسعه این استان از دیگر شاخصه های استاندار است. در تراز قم باید باشد. بررسی رزومه و عملکرد گزینه استانداری و بررسی خروجی مسئولیت های قبلی او، توان کنترل مدیریت شهری، توان دفاع از حقوق مردم قم از دولت هم باید در گزینه مطلوب استانداری قم لحاظ شود. استاندار قم باید شجاع و قاطع باشد و توان به سرانجام رساندن کارها و پروژه های نیمه تمام قم را ازین بست داشته باشد. همچنین توان جذب اعتبار جدا از اعتبارات اختصاصی سالیانه برای مراسم ملی که هر ساله در قم برگزار می شود را داشته باشد. توجه جدی به مشکلات زیست محیطی قم داشته باشد و به ویژه گرد و غبار و کمبود آب، توجه جدی به نسل جدید و خواسته های آنها و جلوگیری از گسست اجتماعی و وفاق بیشتر به کارگیری مدیران توانمند و متخصص و آزمون پس داده فارغ از نگاه های سیاسی، ساماندهی وضعیت مهاجرین و اتباع بیگانه در قم، ضابطه مند کردن موضوع مهاجرت باه قم، توجه جدی به مناطق محروم و کم برخوردار، تلاش برای توزیع اعتبارات به صورت متوازن بین مناطق مختلف استان، داشتن توانمندی برای جذب سرمایه گذاری خارجی و توسعه گردشگری با رویکرد مذهبی، توانمندی در ایجاد رابطه اصولی و مناسب بین مراجع و علما و دولت و استفاده از ظرفیت آنها برای عملیاتی نمودن مأموریت های دولت، تلاش برای جذب اعتبارات ملی برای اجرای پروژه های حمل و نقلی، توانمندی در ارتقای جایگاه قم در اختصاص بودجه ملی و لحاظ نمودن زائران که سالیانه به قم می آیند نیز از دیگر ملاک های استاندار است که باید لحاظ گردد.

نگاه «آرمان ملی» به انتخاب استانداران

پرتگاه انتخاب استاندار قم

آرمان ملی: دولت چهاردهم بعد از عبور از پیچ بهارستان و تأیید تمام وزرا که در نوع خود این رای اعتماد را باید بی سابقه یا کم نظیر دانست زیرا با توجه به ترکیب مجلس دوازدهم کمتر کسی انتظار تأیید تمام وزرا را داشت، اما این اتفاق رخ داد که باید آن را وفاق پاسستور و بهارستان یا تیزهوشی و میدان داری پزشکیان و قالیباف دانست. اکنون دولت در حال انتخاب معاونت ها و سازمان ها و استانداران و به نوعی مدیران میانی است که انتخاب استانداران دارای حساسیتی صد چندان است.

کردستان و کهگیلویه و بویر احمد خبر داد و گفت: آقای آرش زره لپهونی از جوانان اهل تسنن به عنوان استاندار کردستان و آقای ید... رحمانی به عنوان استاندار کهگیلویه و بویر احمد انتخاب شدند که این انتخابات را امیدوارکننده و در راستای وفاق ملی دانست. اما انتخاب استانداران برخی از استان ها به شرایط ویژه آنها چه به لحاظ سیاسی و مذهبی و استراتژیک از اهمیت و حساسیت بالاتری برخوردار است. یکی از این استان ها قم است. استان قم از نظر اقتصادی از اهمیت منحصربه فردی برخوردار است زیرا این استان از یکسو در میان استان های صنعتی ایران همچون تهران، اراک، اصفهان و... واقع شده و از سوی دیگر شاهراه رابط میان استان های جنوبی به استان های شمالی و استان های شرقی به استان های غربی کشور است. همچنین این استان به سبب وجود بزرگترین حوزه علمیه ایران و بازگانه حضرت معصومه (س)، از نظر مذهبی نیز جایز اهمیت بوده و دومین شهر زیارتی کشور محسوب می شود. در واقع به دلیل همین موقعیت ویژه، این استان همواره در طول تاریخ یکی از مهاجرپذیرترین مناطق کشور بوده است. بیشتر مهاجران از طلبه های حوزه های علمیه تشکیل می دهند که بسیاری از آنان به همراه خانواده های خود به قم مهاجرت نموده اند.

اهمیت انتخاب استانداران

استاندار فردی است که اداره یک استان را برعهده دارد و نام و وظایفش در کشورهای گوناگون متفاوت است. در ایران وظایف و اختیارات استاندار در چهار حوزه سیاسی، امنیتی، اداری و عمرانی تقسیم می شود. استاندار نماینده عالی مقام دولت و بالاترین مقام اجرایی در هر استان است. در ایران استاندار را وزیر کشور به هیأت دولت پیشنهاد می دهد و پس از رای هیأت وزیران، رئیس جمهور وی را به این مقام منصوب می کند. استانداران هماهنگ کننده عملیات دستگاه های دولت با مردم هستند. یک استاندار سیاسی، فرهنگی و اقتصادی قوی در استان بسیار مؤثر است و می تواند با توجه به شناختی که از استان و نیازها و باید و نبایدهایش دارد، شرایط داخلی آنجا را بهبود بخشد یا چرانی کند. شاید بتوان با کمی تسامح استانداران را رئیسان جمهوری درامتی کوچکتر و در سطح استان دانست.

مأموریت مهم مومنی

اولین و مهمترین مأموریت اسکندر مومنی در وزارت کشور آغاز شده است. چهره ای که تا آخرین روزها نامی از او در بین گزینه های کابینه چهاردهم نبود، او حالا دولتمردی با پیشینه انتظامی است و همین موضوع برای نشانه گرفتن پیکان انتقادات به سویش کافی بود. انتخاب استانداران به اندازه و شاید هم بیشتر از خود رئیس جمهور برای مردم استان ها از اهمیت برخوردار است، مردمی که با جان و دل پای صندوق رای آمدند و با انتخاب خود نشان دادند که طرفدار کدام جریان سیاسی و فرهنگی و اقتصادی هستند. اگرچه رئیس جمهوری برابر قوانین مجبور به پذیرش نظرات نمایندگان است اما در انتخاب استانداران قطعاً و یقیناً نظر و رای مردم بیشتر از هر لابی گری و نفوذ از اهمیت برخوردار است و انتخاب استاندار جوان اهل تسنن برای استان مرزی کردستان نشانه درایت و نگاه وفاق ملی دولت چهاردهم است.

ضربه ای که دولت روحانی خورد

نگاهی به دولت های قبل و به ویژه دولت حسن روحانی حاکی از تأثیر عملکرد وزارت کشور در نگاه عمومی نسبت به دولت است. عبدالرضا رحمانی فضلی چهره نزدیک به علی لاریجانی رئیس وقت مجلس در دو دولت های یازدهم و دوازدهم روحانی وزیر کشور بود. گفته می شد که او سهمیه لاریجانی در دولت روحانی بود و به همین دلیل تلاش چندباره نمایندگان مجلس در بزنگاه های مختلف مثل اعتراضات آبان ۹۸ برای استیضاح او با مانع تراشی ناکام ماند. به این ترتیب شاخص همسویی یا مواضع دولت در انتخاب همه استانداران نیز در نظر گرفته نشد و همین اتفاق تبدیل به چشم اسفندیار دولت روحانی شد.

مردی آشنا با چالش ها

اینکه استاندار جدید قم به عنوان نماینده دولت در این استان چه سیاست هایی را در پیش خواهد گرفت نه تنها برای مردم قم و بلکه برای کشور نیز حائز اهمیت است. هر چه فرد معتمد، کارآمدتر و متخصص تری به عنوان استاندار قم انتخاب شود به همان میزان مقبولیت دولت بین اقشار مختلف جامعه و کسانی که همواره دیدگاه علما و مراجع را محل قضاوت خود قرار می دهند بیشتر خواهد شد. در شرایط کنونی نام های مختلفی برای استانداری قم مطرح شده است. یکی از این افراد که در گذشته کارنامه مدیریتی قابل توجهی از خود برجای گذاشته است احد جمالی، معاون پیشین سیاسی، امنیتی و انتظامی قم است. جمالی در سال ۹۲ رئیس ستاد عارف در انتخابات ریاست جمهوری بود و با کناره گیری وی به ستاد روحانی پیوست. وی تاکنون در سمت های مختلفی مانند معاون سیاسی و امنیتی استانداری کهگیلویه و بویر احمد، معاون توسعه مدیریت و منابع انسانی استانداری فارس، مشاور عمرانی وزارت فرهنگ و ارشاد فعالیت داشته و به مدت ۱۰ سال نیز در وزارت اطلاعات مشغول به کار بوده است. جمالی از جمله مدیرانی است که در عین حالی که از تجربه کافی برای مدیریت استان قم برخوردار است با مشکلات و چالش های این استان نیز به خوبی آشناست و با برنامه هایی که در این زمینه دارد به دنبال بهبود وضعیت زندگی مردم این استان خواهد بود. در چنین شرایطی آنچه حائز اهمیت است این است که دولت پزشکیان و به خصوص وزیر کشور می تواند با انتخاب مدیران شایسته ای مانند احد جمالی زمینه های حل مشکلات زیرساختی و معیشتی مردم را فراهم کند و از سوی دیگر پایگاه اجتماعی دولت را در استان مهمی مانند قم تقویت کند.

